

یکی از آثار برجسته شرح صدر در اسلام، «حق پذیری» است. انسان به دلایل زیر همواره در معرض لغزش و خطا است. به دلیل محدودیت های فکری و علمی؛ یعنی وسعت تنوع و پیچیدگی حقایق و معارف در جهان و دشواری احاطه فکری همه جانبه بر آن ها، خطای انسان در بازیابی اندیشه و رویه صحیح را در پی خواهد داشت.

دلیل دیگری که انسان، دچار خطا و لغزش می شود، پیروی از تمایلات و خواهش های نفسانی است و سومین دلیل متقن برای اشتباهات انسان، موضوع فراموشی و غفلت ناخواسته است که از ضعف ذهنی و روحی ناشی می شود.

حال سؤال بسیار مهم این است که چه کسانی می توانند از این خطاها و گناهان مصون باشند؟ پاسخ این است که کسانی می توانند دارای خصیصه عالی اخلاقی «حق پذیری» باشند که از سرمایه الهی شرح صدر برخوردار باشند. آن ها که گرفتار تنگ نظری ها و ضیق صدر هستند، در برابر حق، نرمش و انعطاف ندارند و هرگاه مورد تذکر، نصیحت و انتقاد قرار گیرند، برافروخته و خشمگین می شوند.

حضرت علی (ع) به مالک اشتر می فرمایند: «وَالْحَقُّ كُلُّهُ ثَقِيلٌ وَقَدْ يُخَفِّفُهُ اللَّهُ عَلَى أَقْوَامٍ طَلَبُوا الْعَاقِبَةَ فَصَبَرُوا أَنْفُسَهُمْ وَوَقَّفُوا بِصِدْقِ مَوْعِدِ اللَّهِ لَهُمْ» هر حقی سنگین است و گاهی خداوند حق را (با همه سنگینی اش) بر کسانی که طالب آخرتند و صبر را بر خود هموار کرده اند، سبک و آسان می گرداند.

یکی از نمونه های عالی «حق پذیری» در سیرت و زندگی، امام خمینی (س) می باشد که باید الگوی همگان قرار گیرد. حضرت امام در یکی از سخنانش فرمود: اگر من یک پایم را کنار گذاشتم، کج گذاشتم، ملت موظف است که بگویند پایت را کج گذاشتی، خودت را حفظ کن... همه باید مراعات این مسائل را بکنند.

امام در پاسخ به خبر نگار مجله تایم که پرسیده بود: «آیا هرگز در مورد چیزی اشتباه کرده اید؟» فرمودند: فقط محمد رسول الله و دیگر پیامبران و ائمه اشتباه نمی کردند، هر کس دیگری اشتباه می کند.

۱ - خدا محوری

در روزگار ما، امام خمینی مظهر و مصداق روشن خدا محوری است. ایشان درون را از شائبه غیرخدا پیراسته و تمام جلوه های نفسانی را کنار زده و با اکسیر خدا محوری، ماهیت دانش و کردار خود را دگرگون کرده بود. هیچ گاه رضای مخلوق را بر رضای خالق مقدم نداشت. در کردار و گفتارش اخلاص و خدا محوری را سر لوحه قرار داده و همواره بدان سفارش می کرد: سعی کنید که انگیزه ها، انگیزه های الهی باشد، سعی کنید که به مردم خودتان، هر جا هستند، به کشورهای خودتان هر جا هستند، تزریق کنید که انگیزه هایشان الهی باشد.

رهبر معظم انقلاب اسلامی، شخصیت خدا محوری امام خمینی را این گونه ترسیم می کنند: بزرگ ترین ستایش برای رهبر ما همین است که او را «عبدالله»؛ یعنی بنده خدا و تسلیم اراده پروردگار... یاد کنیم.

امام (س) در نخستین گام مبارزه، با اولین یادداشتی که صادر کرد، آیه شریفه ذیل را تابلوی راه و روش خود قرار داد: «قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى وَفِرَادَى» بگو تنها پند من این است که برای خدا قیام کنید.

بر همین اساس نیز، انقلاب را رهبری کرده و به پیروزی رساند. آشنایانی که سال ها با او زندگی کرده و در صحنه های گوناگون او را نظاره گر بوده اند، همه و همه بر این باورند که امام در تمام زندگی اش فقط خدا را محور تمام کارهای خویش قرار داده بود. اگر به سخنان امام؛ چه قبل و چه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی توجه و دقت کنیم، درمی یابیم که آنچه هدف و انگیزه حرکت و انقلاب و جهت گیری های امام را تشکیل می داد، خدا بود. امام خمینی (س) در یک جمله کوتاه ولی با مضمون بسیار والا می فرماید: «عالم محضر خدا است» یعنی جامعه ای که فکر و اعتقادش این باشد که عالم محضر خدا است و خدا اعمال و حرکات، افکار و عقاید انسان را می بیند و در همه جوامع حاضر و ناظر است، می تواند فرهنگ خود را بر اساس آن دگرگون سازد. اگر خدا در متن زندگی انسان ها و در تمام جهت گیری های سیاسی، اجتماعی و فردی ما حضور یابد، آن وقت جامعه ما، جامعه ای اسلامی است و فرهنگ نیز، اصیل خواهد بود.

مدرسه علمیه حضرت زینب (س)

شهرستان امیدیه

شرح صدر به معنای گسترده شدن نیروی روح و ظرفیت وجودی انسان است [12] که در پرتو آن، ظرفیت های متناسب با حوادث زمان ایجاد می گردد و انسان را از شتابزدگی در تصمیم و عمل و تزلزل در برخوردها باز می دارد و این صفت ممتاز از عنایات الهی است که به افراد خاصی از جمله رسول خدا(ص) اعطا شده است. خداوند به ایشان می فرماید: (أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ)؛ آیا ما سینه ات را فراخ نکردیم؟ یا آن گاه که حضرت موسی(ع) در کوه طور در پیشگاه خدا قرار می گیرد، اولین خواسته او شرح صدر است: «رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي».

خداوند هر کس را دوست داشته باشد، به او شرح صدر عنایت می کند. این صفت مهم در وجود امام خمینی(س) نهفته بود و ایشان اسطوره و نمونه بارز این صفت زیبا بود. این صفت در زندگی امام، بسیار برجستگی داشت تا جایی که در مقابل پیشامدهای ناگواری؛ چون: پانزده خرداد، تبعید، شهادت فرزندشان آقا مصطفی، قضیه گروهک ها، توطئه ها و حوادث سال شصت، هشت سال دفاع مقدس و... با سینه ستروک استقامت کرد و کم ترین اضطراب و دلهره ای از خود بروز نداد. یکی از یاران امام می گوید: «وقتی حاج آقا مصطفی شهید شد، امام مثل کوه ایستادگی کرد و ما ندیدیم، یک بار حتی اخم کند. فقط فرمود: «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» مید داشتیم که مصطفی به درد جامعه بخورد.

۴ - اطمینان و آرامش

عالی ترین صفت روحی یک انسان در زندگی، اطمینان و آرامش است. که از ایمان و عوامل دیگر مانند عبادت و نیایش، تقوا، توکل، زهد و ساده زیستی، ارتباط با خدا، خوف از خدا، تکامل ایمان نشأت می گیرد و سعادت بالتر از آن نیست، آرامش روحی از ویژگی های بندگان تکامل یافته خداست که در اثر یقین و اعتقاد صحیح، با تمام وجود حجاب های میان خود و خدا را برداشته و به آرامش رسیده اند، نه به لذت ها دل می بندند و نه از مصیبت ها نگران می گردند. قرآن در وصف آنان می فرماید: (الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ)؛ کسانی که ایمان آوردند و دل هایشان با یاد خدا آرام می گیرد.

از بارزترین خصلت های پسندیده روحی و معنوی امام، اطمینان و آرامش خاطر بود، آن هایی که ایشان را درک کرده اند به این حقیقت اعتراف نموده اند که امام در تمام فراز و نشیب ها، حتی یک لحظه دچار اضطراب نشد.

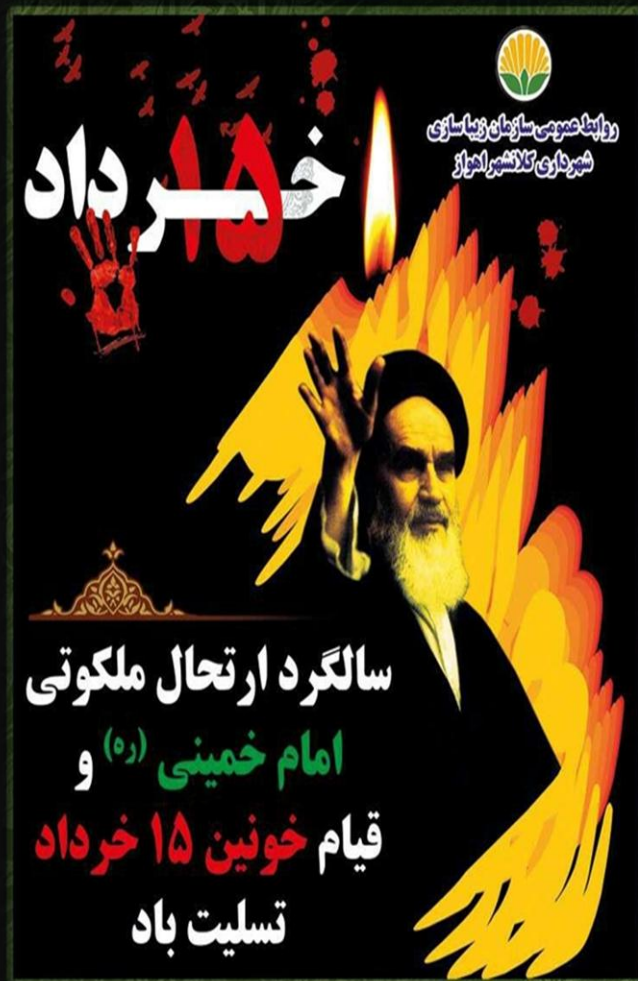
توکل آن است که آدمی به خدا اعتماد کرده و امور خویش را به او تفویض نماید. توکل پشتوانه محکمی برای فعالیت بوده، مشعل امید را در دل روشن و در انسان ایجاد شهامت کرده و روح را تقویت و آرامش می بخشد. آن گاه که انسان نیروی خویش را به اتمام می رساند، با توکل، بر خدا که قدرتش بی انتها و بر همه چیز تواناست، تکیه می نماید و در خارج از محدوده قدرت خود، نفوذ می کند. اگر توکل به خدا در انسان عنایت پیدا کند، خدای عالم او را مورد یاری قرار می دهد. خدا در قرآن می فرماید: «وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ»؛ هر کس بر خدا توکل کند، خدا او را بس است.

البته توکل بدان معنا نیست که انسان از فعالیت و تدبیر باز ایستد؛ بلکه با به کار گرفتن نیروی خود و آنچه بر حسب کار مورد نیاز است، اعتمادش تنها به خدا بوده و عامل پیروزی را خدا بداند. توکل مهم ترین عامل پیروزی امام خمینی(س) بود و علت استواری ایشان در تمام فراز و نشیب های زندگی، این بود که اتکای حقیقی بر قدرت لایزال پروردگار جهان داشت و دل را به خدا سپرده بود و جز او کسی را مؤثر نمی دانست و در مقابل، خدا هم از او حمایت کرد و بزرگ ترین پشتیبان او شد و او را به پیروزی های چشم گیری رساند. امام در طول مبارزات، با سپردن خود به خدا، این را به اثبات رساند.

ایشان خطاب به رژیم و سر سپردگان او فرمود: من اکنون قلب خود را برای سرنیزه های مأمورین شما حاضر کردم. ولی برای قبول زورگویی ها و خضوع در مقابل جباری های شما حاضر نخواهم کرد. من به خواست خدا احکام خدا را در هر موقع مناسبی بیان خواهم کرد و تا قلم در دست دارم، کارهای مخالف مصالح مملکت را برملا می کنم. امید امام به پروردگار بود. در نتیجه سختی ها بر او آسان شد. ایشان همه موفقیت های خود را از خدا می دانست و لحظه ای از کمک و پشتیبانی او غافل نبود.

مقام معظم رهبری در این باره فرمودند: سخت ترین حوادث در اقیانوس عظیم وجود او [امام خمینی] تلاطمی ایجاد نمی کرد.

بنابراین امام عزیز با توکل، در برابر انبوه مشکلات و مصائب ایستاد و به خود تزلزل راه نداد.

منبع:

<https://b2n.ir/z97750>